

پاسخنامه مدارس شهرستان

نحو ۲	موضوع :	۲	پایه :
۱۸	ساعت :	۹۱/۰۶/۰۶	تاریخ :

نام کتاب: نمو ۲ ابن عقیل، باب ابتداء تا فاعل

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سؤال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه به سؤال آفر نمره داده نمی‌شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

سؤالات تستی:

۱. مسوِّغ ابتدای به نکره در مثال «رغبةً فی الخیرِ خیرٌ» چیست؟
 أ. افاده معنای تعجب
 ب. عام بودن نکره
 ج. عامل بودن نکره
 د. افاده معنای محصور
- ج ۲۰۴/۱ - ۲۰۷
۲. کان و أخواتها کُلها يجوز أن تستعمل تامَّةً إلَّا ...
 أ. «فتی» و «زال» التي مضارعها «يزول»
 ب. «زال» التي مضارعها «يزال» و «ليس»
 ج. «فتی» و «ليس»
 د. «فتی» و «زال» التي مضارعها «يزال» و «ليس»
- د ۲۵۹
۳. تقدیم خبر، در عبارت «فی الدار صاحبها» ... است.
 أ. واجب
 ب. راجح
 ج. ممتنع
 د. جایز
- أ ۲۲۴
۴. در عبارت «أما أنت برأ فاقترَب» نقش «برأ» چیست؟
 أ. خبر «كان» محذوف
 ب. خبر «أما»
 ج. حال از «أنت»
 د. مفعول برای فعل محذوف
- أ ۲۷۱ - ۲۷۳

سؤالات تشریحی:

۱. در آیه شریفه «قَالَ أَرَأَيْتُ أَنْتَ عَنْ ءَالِهَتِي يَتَّبِرْهِمِ» (مریم/۴۶) دو ترکیب برای «أَرَأَيْتُ أَنْتَ» بنویسد. ۱۸۶/۱
 يجوز أن يكون «أراغب» مبتدا و «انت» فاعل سد مسد الخبر و يحتمل ان يكون «انت» مبتدا مؤخرأ و «راغب» خبرأ مقداً.

* و قبل حال لا يكون خبرأ * عن الذي خبره قد أضمرأ. ۲۳۵/۱

۲. بیت فوق را - که در مقام بیان یکی از موارد وجوب حذف خبر است - همراه با مثال توضیح دهید.

ان يكون المبتدا مصدرأ و بعده حال سد مسد الخبر و هي لا تصلح أن تكون خبرأ فيحذف الخبر و جوبأ لسد الحال مسدّه و ذلك نحو ضربی العبد مسيئأ.

* إعمال «ليس» أعملت «ما» دون «إن» * مع بقاء النفي و ترتيب زكن. ۲۸۰

۳. با توجه به بیت شعر فوق دلیل عامل نبودن «ما» در موارد زیر را بنویسد.

أ. ما إن زيد قائم
 ب. ما زيد إلأ قائم

أ. زیرا بعد از ما، إن زانده واقع شده است
 ب. زیرا نفي ما به وسیله أا شكسته شده است (عدم بقاء نفي).

۴. ا. برای «عسی أن يقوم زيد» دو ترکیب بنویسید. ب. ثمره این دو ترکیب در کجا ظاهر می شود؟ ۳۱۴

أ. (ذهب الشلوین) الی انه یجب ان یكون الظاهر مرفوعاً بالفعل الذی بعد أن فأن و ما بعدها فاعل لعسی و هی تامه و لا خبر لها (و ذهب المبرد) الی تجویز وجه آخر: ان یكون ما بعد الفعل الذی بعد أن مرفوعاً بعسی اسماً لها و أن و الفعل فی موضع نصب بعسی و تقدم علی الاسم و الفعل الذی بعد أن فاعله ضمیر یعود علی فاعل عسی ... و جاز عوده علیه. ب. تظهر فائدة الخلاف فی التثنیة و الجمع و التأنیث.

* و العطف إن لم تتکرّر «لا» احکما * له بما للنعته ذی الفصل إنتمی.

۵. بیت فوق را - که در بحث اعراب توابع اسم «لا» ی نفی جنس است - همراه با مثال توضیح دهید. ۳۷۳/۱

إذا عطف علی اسم لا نكرة مفردة و لم تتکرّر «لا» یجوز فی المعطوف ما جاء فی النعت الموصول و أنه یجوز فیہ الرفع و النصب و لا یجوز فیہ البناء علی الفتح فتقول لا رجل و امرأة - و امرأة.

* یجب التعلیق إذا وقع بعد الفعل «ما» النافیة و «إن» النافیة، و مثلوا له بقوله تعالی: (و تظنون إن لبثتم إلا قليلاً)، و قال بعضهم: لیس هذا من باب التعلیق فی شیء؛ لأن شرط التعلیق أنه إذا حذف المعلق تسلط العامل علی ما بعده، و الآیة الکریمة لا یتأتی فیها ذلك. ۳۹۹/۱

۶. مدعا و دلیل بعض را به طور کامل توضیح دهید.

گفته اند در این آیه تعلیق واقع نشده است زیرا شرط تعلیق این است که اگر کلمه معلق عامل را حذف کنیم بتوانیم عامل قلبی را در ما بعدش عمل دهیم مثل «ظننت ما زیداً قائماً» = ظننت زیداً قائماً؛ اما در این آیه شریفه، چنین نیست؛ زیرا اگر معلق یعنی «إن» را حذف کنیم تظنون بر سر لبثتم در نمی آید و گفته نمی شود و تظنون لبثتم

۷. در مثال های زیر، همزه «ان» مکسور، مفتوح یا جایز الوجیهین است؟ چرا؟ ۳۳۱/۱ - ۳۲۴

أ. «كما أخرجک ربک من بیتک بالحقّ انّ فریقاً من المؤمنین لکارهون».

ب. خرجت فاذا انّ زیداً قائم.

ج. «کتب ربکم علی نفسه الرحمة أنه من عمل منکم سوءً بجهالة ثم تاب من بعده و أصلح فانه غفور رحیم» (انعام/۵۴)

أ. واجب الکسر؛ زیرا در محل حال واقع شده. ب. جائز الوجیهین - بعد از اذا فجائیة. ج. جائز الوجیهین؛ زیرا بعد از فاء جزاء قرار دارد.

* «إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا * لِلطَّغِيْنَ مَآبًا * لِّلَّذِينَ فِيهَا أَحْقَابًا» (نبا/۲۳-۲۲-۲۱)

۸. أ. «مآباً» در اصل چه بوده است؟ تغییرات صورت گرفته در آن را بنویسید. ب. وجه نصب «لَّذِينَ» و «أَحْقَابًا» چیست؟ توضیح دهید.

در اصل «مآوب» بود، بعد از نقل حرکت واو به همزه ما قبل، واو قلب به الف شده است. «لابثین»: حال برای ضمیر در طاغین. «احقبا»: مفعول فیہ زمانی و متعلق به لابثین.

* «فَإِذَا جَاءَتِ الطَّامَةُ الْكُبْرَى * يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ مَا سَعَى * وَبُرْزَتِ الْجَحِيمُ لِمَن يَرَى» (النازعات/۳۶-۳۵-۳۴)

۹. وزن صرفی «الطامة»، دلیل مؤنث بودن «بُرْزَتِ» و تغییرات صرفی صورت گرفته در «یَرَى» را بنویسید.

الطامة بر وزن الفاعلة چون نائب فاعلش الجحیم است به صورت مؤنث آمده.

یری: در اصل یرأی بود اما همزه عین الفعل پس از نقل حرکت آن به ما قبل حذف گردید.